

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Številka: 602-01-2/2020/9 EPA 1380-VIII
Ljubljana, 9. 12. 2020

Državni svet Republike Slovenije je na 35. seji 9. 12. 2020, na podlagi druge alineje prvega odstavka 97. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13 in 75/16), sprejel naslednje

M n e n j e

k Dopolnjenemu predlogu zakona o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (ZOOMTVI) - druga obravnava

Državni svet je obravnaval Dopolnjen predlog zakona o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (ZOOMTVI), ki ga je v prvotni različici v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada Republike Slovenije.

Državni svet **podpira** dopolnjen predlog zakona.

Državni svet ugotavlja, da je Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport na 28. seji 18. 11. 2020 podprla predlog zakona in ga posredovala Odboru Državnega zbora za izobraževanje, znanost, šport in mladino, ki je na 13. redni seji 1. 12. 2020 k predlogu zakona sprejel amandmaje koalicijskih poslanskih skupin, upoštevajoč pripombe Zakonodajno-pravne službe Državnega zbora, in pripravil dopolnjen predlog zakona.

V Sloveniji deluje devet zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Vanje so otroci nameščeni z odločbo sodišča na podlagi Družinskega ali Kazenskega zakonika ob aktivni vlogi centra za socialno delo.

Razlogi za sprejetje novega zakona so povezani s problematiko nameščanja otrok v zavode, na katero je že leta 2010 opozorila delovna skupina v okviru Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije. Skupina je opozorila, da je treba sistem na nekaterih področjih preoblikovati oz. dograditi, in sicer pri nameščanju otrok in mladostnikov, ogledih, prostih mestih v zavodih, sprejemu otrok oziroma mladostnikov s kompleksnimi težavami, sodelovanju z zunanjimi institucijami v lokalnem okolju (zgodnje odkrivanje), pridobivanju dokumentacije za spremljanje napredovanja otroka oziroma mladostnika v zavodu, pomanjkanju dela z družino in pripravljanju družine na vrnitev otroka v okolje, odpustu ali premestitvi otroka itd. Leta 2015 opravljena kvalitativna raziskava o razvoju vzgojnih zavodov je pokazala nujnost prenove mreže zavodov, oblikovanja nove konceptualne zasnove, ki bo omogočala primerno diferenciacijo oblik vzgoje in skrbi za to skupino mladih, in usmerila k zakonodajni prenovi, ki bo izhajala iz potreb mladih.

Državni svet se je seznanil s projektom Celostna obravnava otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport iz leta 2017, s katerim so zavodi preizkušali nove metode in oblike dela. Cilji projekta, ki se je zaključil leta 2019, so bili oblikovanje novih oblik in metod dela v stanovanjskih in vzgojnih skupinah v zavodu, oblikovanje programov za intenzivno obravnavo otrok in mladostnikov, predvsem s težavami v duševnem zdravju in odvisnikov, povezava vzgojnih oblik in metod dela z zaposljivostjo mladostnikov ter spremljanje otrok in mladostnikov po odpustu, strokovna podpora družinam in vzgojno-izobraževalnim zavodom za zmanjševanje vključitev v vzgojne zavode in analiza stanja in evalvacijo dela v vzgojnih zavodih. Izkušnje in evalvacija projekta je spodbudila k nujnim spremembam na področju vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami spremembe, da bi se lahko vzgojno-izobraževalni zavodi s svojimi oblikami dela približali potrebam otrok in mladostnikov. V obstoječem sistemu se mora namreč otrok oziroma mladostnik prilagajati ustanovi in njeni organiziranosti, po novi ureditvi pa bodo ustanove pri oblikovanju skupin in oblikah dela bolj sledile potrebam posameznih otrok in mladostnikov.

Državni svet podpira namen predloga zakona, ki sledi ugotovitvam pilotnega projekta in opredeljuje vzpostavitev mreže strokovnih centrov, ki bodo sami ali v sodelovanju z drugimi strokovnimi centri nudili celovito pomoč otrokom in mladostnikom s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami. Zakon tako sistemsko ureja delovanje vzgojnih zavodov, ki bodo odslej delovali kot strokovni centri, da bi tako lahko zagotovili celovito pomoč otrokom in mladostnikom, in sicer bodo zagotavljali preventivne dejavnosti v obliki nujenja in izvajanja pomoči otrokom, ki so vključeni v redne vrtce in šole, izvajali različne oblike in metode dela z otroki in mladostniki, ki so nameščeni v strokovnih centrih in nudili podporo po odpustu iz institucionalne namestitve oz. po izteku ukrepa sodišča v oblikah pomoči, ko so že doma, ali v okviru mladinskih stanovanj.

Cilj systemske ureditve delovanja zavodov oz. po novem strokovnih centrov je vzpostavitev strokovne, celovite in individualne obravnave otrok oz. mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami ter posledično ohranitev njihovega bivanja oz. vrnitve v njihovo prvotno družinsko in šolsko okolje.

Državni svet se je seznanil s stališčem Varuha človekovih pravic, ki zakon podpira. Varuh pri tem izpostavlja svoja dosedanja prizadevanja za spremembe obravnave otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami, izhajajoč iz obravnave nekaterih primerov in obiskov vzgojnih zavodov v vlogi državnega preventivnega mehanizma. Pristojno ministrstvo za vzgojo in izobraževanje so opozarjali na pripravo zakonskih podlag za oblikovanje pravil primerne obnašanja in ravnanja v vzgojnih zavodih glede vzgojnih ukrepov oz. postopkov pri posameznih kršitvah. Pričakuje se, da se bodo z novim zakonom uresničila nekatera Varuhova priporočila glede priprave analize dosedanjega dela z otroki in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami, strokovne podlage za enotne smernice za ustreznejše in enotnejše obravnave otrok in mladostnikov z izrazito odklonskim vedenjem, priprave vzgojnih programov in posebnega zakona o organizaciji vzgojnih zavodov.

Državni svet se je seznanil s priporočili Zagovornika načela enakosti, naslovljena na Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, ki se nanašajo na vključitev več načel, povezanih z varstvom pred diskriminacijo in spodbujanjem enakega obravnavanja ter

na zagotovitev zbiranja podatkov o etničnem poreklu in narodnosti obravnavanih otrok in mladostnikov z namenom zagotavljanja in spremljanja uresničevanja enakega obravnavanja (ob strogem upoštevanju varovalk varstva osebnih podatkov).

Državni svet se je seznanil tudi z opozorili Mestne občine Ljubljana v imenu ljubljanskih šol, ki se srečuje z omenjeno problematiko in pričakujejo, da bodo zakon in nove sistemske opredelitve uresničljive tudi v praksi. Predvsem so izpostavili učinkovitost in hitrost postopkov, ki naj bi jih v zakonu opredeljeni strokovni tim predlagal pri usmerjanju teh otrok in mladostnikov bodisi prek centrov za zgodnjo obravnavo bodisi centrov za socialo delo; pomembno je, da so ti otroci deležni takojšnje pomoči, prav tako pa tudi ostali učenci in njihovi učitelji, soočeni z nemočjo trenutnega sistema. Pri ukrepu pomoči oz. preusmerjanju teh učencev je pomembna vloga staršev oz. njihovega soglasja, pri čemer bi bilo treba starše nujno čim bolj vključiti v sodelovanje z institucijami, ki so vključene v obravnavo oz. pomoč njihovim otrokom z različnimi individualni oblikami te pomoči. Med drugim bi veljalo razmisliti o tem, da bi bil tak učenec še naprej vpisan v matično šolo in bi bil namesto preusmeritve v centre vključen samo v dnevne centre. S tem bi preprečili stigmatizacijo teh otrok, saj bi kljub vsemu izobraževanje zaključil z veljavnim osnovnošolskim spričevalom.

Državni svet je podprl prizadevanje pristojnega ministrstva za sistemsko rešitev problematike in izpostavili, da tudi na srednjih šolah že potekajo projekti individualne izobraževalne obravnave mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami, saj na ta način lahko zaključijo šolanje. Državni svet je podprl namen zakona, da s pomočjo na novo opredeljenih strokovnih centrov in določenih strokovnih timov otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami ostanejo v izobraževalnem sistemu; s tem bi se jim zagotovilo celovito in individualno strokovno obravnavo oz. pomoč, in sicer z individualnim izobraževalnim načrtom, z različnimi dnevnimi oblikami, prek produkcijske šole z namenom, da se naučijo funkcionirati v socialnem okolju. Preimenovanje zavodov v strokovne centre pa dejansko pomeni nadgradnjo strokovne organizacije dela na tem področju. Za učinkovito in kakovostno uresničitev zastavljenih ciljev oz. vsebine zakona bo pristojno ministrstvo pripravilo tudi ustrezne spremembe normativov in standardov.

Alojz Kovšca
predsednik